

time issues ζητήματα χρόνου

κλίμακα και χρόνος στις σχεδιαστικές παρεμβάσεις:
ο προσφυχτικός συννοικισμός επί της οδού πανόρμου

Τα Ζητήματα Χρόνου είναι ένα εντατικό εργαστήριο αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού 6 ημερών για την ανάπτυξη ενός οικιστικού συνόλου διώροφων κατοικιών που ανεγέρθηκε το διάστημα 1930-1932 στην Αθήνα. Το εργαστήριο στοχεύει στη διερεύνηση δημιουργικών σχεδιαστικών στρατηγικών 3 χρονικών φάσεων/επιπέδων με δράσεις αναζωογόνησης και προστασίας του συγκεκριμένου συνόλου: ζητήματα δημόσιου χώρου, αστικού μετώπου και αυτοτελούς οικιστικού συνόλου θα μελετηθούν ως διαδοχικά επίπεδα κλίμακας και χρόνου.

εργαστήριο σχεδιασμού
2,3,4, & 9,10,11 Δεκεμβρίου 2011_TAM_2 ects

τμήμα αρχιτεκτόνων πανεπιστημίου θεσσαλίας
δήμος αθηναίων - διεύθυνση σχεδίου πόλεως

Δηλώσεις συμμετοχής έως 28 Νοεμβρίου 2011 με ονοματεπώνυμο, εξάμηνο σπουδών και διεύθυνση e-mail μπορούν να σταλούν ηλεκτρονικά στο kioannid@uth.gr (υπεύθ. Κωνσταντίνος Ιωαννίδης)

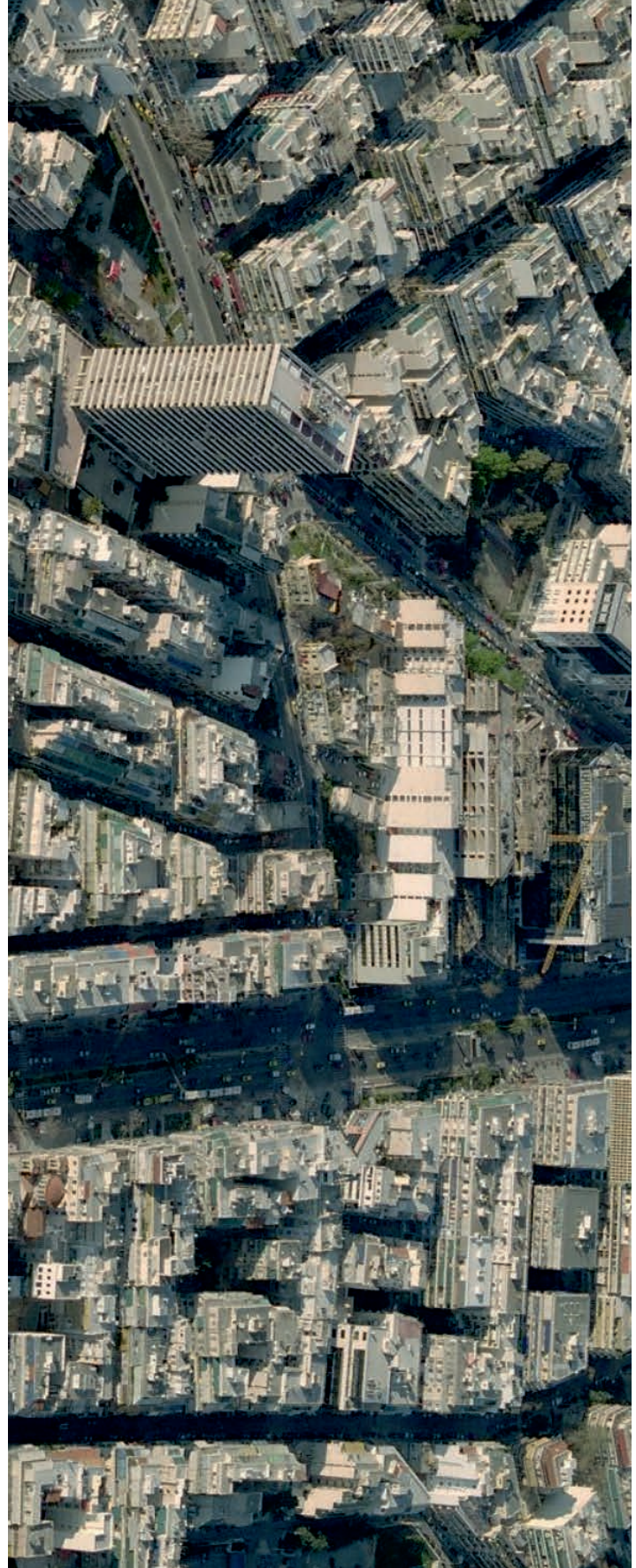
Το εργαστήριο σχεδιασμού «Ζητήματα Χρόνου» επιχειρεί να παρουσιάσει στους φοιτητές εναλλακτικές στο χειρισμό δυο κρίσιμων παραμέτρων των σχεδιαστικών επεμβάσεων ως εργαλεία παραγωγής στρατηγικών ανάπτυξης. Ο χειρισμός της κλίμακας και του χρόνου για τον επανασχεδιασμό ενός αστικού συνόλου, σε αντίθεση με το μεμονωμένο αρχιτεκτονικό αντικείμενο, αποκτά μεγαλύτερη σημασία όσο τα όρια της επέμβασης εκτίνονται μέσα στη λειτουργία του δημόσιου χώρου και τη μορφή της πόλης. Το εργαστήριο προσεγγίζει τη δραστηριότητα ενός χρονικού σχεδιασμού, δηλαδή την αποτύπωση στο χαρτί ιδεών και δημιουργικών επεμβάσεων για την παραγωγή προτάσεων (φάσεων) ως εναλλαγή κλίμακας και χρόνου και ως συνέπια των επιμέρους σχεδιαστικών χειρισμών/επιλογών.

Με αφετηρία την παραπάνω προσέγγιση, αντικείμενο του εργαστηρίου γίνεται, ουσιαστικά, ο χρόνος. Ως σημαντική παράμετρος των αστικών αναπλάσεων, ο χρόνος χαρακτηρίζει όχι μόνο την εναλλαγή της φυσιογνωμίας ενός οικιστικού συνόλου, μέσα από τις χρήσεις, τις σχέσεις και την αναλογία δημόσιου και ιδιωτικού, σε κάθε φάση επέμβασης αλλά και την αιτιολογούμενη κάθε φορά μεταφορά του σχεδιαστικού ενδιαφέροντος ανάμεσα στις κλίμακες που ο σχεδιασμός χρησιμοποιεί και τη σημασία τους. Τρία γενικά στάδια, ο σχεδιασμός του δημόσιου χώρου, του αστικού μετώπου και του συνόλου, καλούνται να ενσωματωθούν σε μια ενιαία στρατηγική αποτελώντας ταυτόχρονα το καθένα την εξέλιξη και συμπλήρωση του προηγούμενου. Η χρονική αυτή αντιμετώπιση θα δημιουργήσει αρχιτεκτονικές προτάσεις που θα ξεδιπλώνονται σταδιακά σε φάσεις και θα απαντούν σε διαφορετικά κάθε φορά ζητούμενα, συνθετικά και χωρικά, του επανασχεδιασμού του Προσφυγικού Συνοικισμού του Γηροκομείου.

i. αντικείμενο και στόχοι

time issues ζητήματα χρόνου

κλίμακα και χρόνος στις σχεδιαστικές παρεμβάσεις:
ο προσφυγικός συνοικισμός επί της οδού πανόρμου

Στόχος του εργαστηρίου είναι η αξιολόγηση των χαρακτηριστικών του συγκεκριμένου συνόλου -δείγμα οργανωμένης δόμησης του Μοντέρνου Κινήματος-, η κατανόηση των συνεπειών ενός στρατηγικού χρονοδιαγράμματος παρεμβάσεων αρχιτεκτονικού και αστικού σχεδιασμού στη καρδιά της πόλης, καθώς και η δημιουργική ανάπτυξη και διατήρησης τόσο της μορφολογικής αυτονομίας του οικισμού όσο και του δημόσιου χώρου που τον περιλαμβάνει.

Αφετηρία για την επιλογή του συγκεκριμένου συνόλου αποτελεί η συνεργασία του Δήμου Αθηναίων με το τμήμα Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την αναζήτηση σχεδιαστικών επεμβάσεων σε προβληματικές περιοχές της Αθήνας τις οποίες ο Δήμος θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει σε μετέπειτα στάδια.

time issues ζητήματα χρόνου

κλίμακα και χρόνος στις σχεδιαστικές παρεμβάσεις:
ο προσφυγικός συνοικισμός επί της οδού πανόρμου

ii. επιλογή και πλαίσιο θέματος

Η πρόταση για τη μελέτη του προσφυγικού συνοικισμού επί της οδού Πανόρμου στο 7^ο δημοτικό διαμέρισμα δίνει μια καλή ευκαιρία για προβληματισμό πάνω στο συνθετικό και σχεδιαστικό χειρισμό τόσο της κλίμακας όσο και του χρόνου μέσα σε δεδομένο αστικό περιβάλλον (με λειτουργικές και αισθητικές αδυναμίες). Στην περιοχή που επιλέχτηκε, η κυριαρχία των χρήσεων αναψυχής, η υπερεκμετάλλευση του ελεύθερου δημόσιου χώρου και η εγκατάλειψη τμημάτων του οικισμού προβάλλουν ως πραγματικοί περιορισμοί στη λειτουργία και τη φυσιογνωμία του χώρου. Με χαρακτηριστικά σταδιακής απαξίωσης τόσο ως προς το κτιριακό απόθεμα όσο και προς τη λειτουργία του ως χώρου κατοίκησης, ο πυρήνας που επιλέχτηκε θέτει το πλαίσιο μελέτης: μέσα από ένα χρονικό παιχνίδι, καλούμαστε να παρουσιάσουμε προτάσεις που θα εναρμονίζουν την αρχιτεκτονική και τους χειρισμούς της με τους κανόνες που αφορούν τις σχέσεις της σταδιακής ανάπτυξης με τη δομή και τη λειτουργία της αστικής πραγματικότητας που θα περιβάλλει τις προτάσεις (σύνδεση με τους παρακείμενους δημόσιους χώρους, τα δίκτυα μεταφοράς και το σταθμό μετρό, αλλά και τις διπλανές γειτονιές της πόλης).

Η τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου της περιοχής από τις αρμόδιες υπηρεσίες της διεύθυνσης Σχεδίου Πόλεως μας δίνει σημαντικές δυνατότητες για να ενορχηστρώσουμε τη διαδικασία του σχεδιασμού τόσο μέσα στο χώρο όσο και μέσα στο χρόνο. Θα επιχειρήσουμε έτσι τη βιώσιμη διατήρηση ενός κομματιού της ιστορικής εξέλιξης της πόλης αλλά και την επέκταση της σημασίας του στον προγραμματισμό και τη διανομή των αρχιτεκτονικών/χωρικών δράσεων μέσα στο χρόνο. Η επέκταση αυτή θα είναι χρήσιμη και στους εμπλεκόμενους φορείς που επιθυμούν την αναζωογόνηση του συγκεκριμένου πυρήνα αλλά ίσως δεν έχουν την δυνατότητα να προχωρήσουν την ανάπτυξη σε μια μόνο φάση.

#1η ημέρα Παρ 02 Δεκ 2011

Εισαγωγική διάλεξη και παρουσίαση θέματος. Μέσα από το υλικό που θα δοθεί (φωτογραφίες, τεύχη και σχέδια), η κάθε ομάδα 2-3 φοιτητών καλείται αρχικά να γνωρίσει την περιοχή μελέτης. Στη συνέχεια, συζητάμε την πρώτη φάση για το σχεδιασμό ενός δικτύου ελεύθερων χώρων και το πρόγραμμα της παρέμβασης στο δημόσιο χώρο του οικισμού. Κρίσιμα στοιχεία για το σχεδιασμό αυτού του δικτύου είναι η σύνδεσή της περιοχής με τους παρακείμενους δημόσιους χώρους και τις υπόλοιπες περιοχές της πόλης καθώς και τη στάση μετρό που αποδίδει στη περιοχή μελέτης μια ιδιαίτερη ένταση χρήσεων. Μακέτα εργασίας, διαγράμματα, σκίτσα, ανάλυση.

#2η ημέρα Σαβ 03 Δεκ 2011

Συζήτηση πάνω σε εναλλακτικές μορφές του σεναρίου και της εφαρμογής του πάνω στο πρώτο χρονικό επίπεδο. Πρώτες σχεδιαστικές προθέσεις της στρατηγικής που θα επιλεγεί σε επίπεδο συγκεκριμένων παρεμβάσεων για τον ελεύθερο δημόσιο χώρο. Μακέτα εργασίας, διαγράμματα, σκίτσα, σύνθεση.

#3η ημέρα Κυρ 04 Δεκ 2011

Με βάση τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα της πρώτης φάσης προτείνουμε συνθετικές ιδέες. Με αφετηρία τη διαμόρφωση ιδεών επέμβασης για τον υλικό δημόσιο χώρο, σκεπτόμαστε χωρικές επιλογές για την διατήρηση και ελεγχόμενη χρήση των προσφυγικών κτιρίων. Αναπτύγματα όψεων και χρήσεις ισογείου (τιμήματα) που εναρμονίζονται και συμπληρώνουν το δίκτυο της

πρώτης φάσης. Διαγράμματα, σκίτσα, σύνθεση, κλίμακα εργασίας 1:500. Τη εβδομάδα που μεσολαβεί οι ομάδες μπορούν να σκέπτονται την σύνθεση των 2 προηγούμενων σταδίων για την παραγωγή ενός συνολικού σχεδίου επέμβασης.

#4η ημέρα Παρ 09 Δεκ 2011

Διάλεξη και ομαδική συζήτηση στην αρχή της ημέρας. Οι ομάδες πρέπει ήδη να έχουν καταστρώσει τη δική τους σχεδιαστική στρατηγική των τριών χρονικών φάσεων για την ανάπλαση του προσφυγικού συνοικισμού για να αρχίσουν να ερευνούν στη διάρκεια της ημέρας τρόπους με τους οποίους τα διώροφα κτίρια και οι κοινόχρηστοι χώροι μπορούν να αποκτήσουν μια ενιαία φυσιογνωμία και να ενταχθούν στη δομή και τη λειτουργία της πόλης μεταφέροντας συγκεκριμένο νόημα ή συμβολισμό για τους κατοίκους. Επιλογή και συζήτηση της συνθετικής ιδέας για την δεύτερη φάση. Μακέτα εργασίας, σκίτσα, σύνθεση.

#5η ημέρα Σαβ 10 Δεκ 2011

Σήμερα θα εστιάσουμε σε κάθε ομάδα χωριστά στον τρόπο σύνδεσης των 2 προηγούμενων φάσεων για την παράγωγή ενός συνδεδεμένου masterplan που θα περιλαμβάνει και την οριζόντια οργάνωση του συνόλου (τυπολογία κτιρίων, εσωτερικές συνενώσεις κτιρίων / διαμερισμάτων, χώροι κατοικίας, εργασίας και αναψυχής, επεμβάσεις στα κελύφη και στις κατόψεις του οικισμού). Έμφαση θα δοθεί στα αρχιτεκτονικά στοιχεία που θα ενδυναμώσουν την ταυτότητα και τη φυσιογνωμία του οικισμού (υλικά, μορφολογία, αστικός εξοπλισμός κλπ). Σχέδια σε κλίμακα 1:500 με το σύνολο του οικισμού.

#6η ημέρα Κυρ 11 Δεκ 2011

Την τελευταία ημέρα του εργαστηρίου επικεντρωνόμαστε στην οριστικοποίηση των 3 κατόψεων και των στοιχείων που συγκροτούν τον χαρακτήρα της επέμβασης. Μια περιοχή ελεύθερης επιλογής δουλεύεται σε κλίμακα 1:100 με στόχο την παρουσίαση της προτεινόμενης εικόνας του οικισμού στο τέλος της 3ης φάσης. Στη διάρκεια της ημέρας καλούνται οι φοιτητές να δώσουν μια «τελική» μορφή στο υλικό που δούλεψαν και να οργανώσουν τις πινακίδες παρουσίασης τους, ιεραρχώντας τις πληροφορίες που θα επιλέξουν να παρουσιάσουν.

#7η ημέρα Δευ 12 Δεκ 2011

Παρουσίαση των εργασιών σε ομάδα καθηγητών και φοιτητών και συζήτηση πάνω σε θέματα που αναπτύχθηκαν και αντιμετωπίστηκαν (ή όχι) κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου.

time issues
ζητήματα χρόνου

κλίμακα και χρόνος στις σχεδιαστικές παρεμβάσεις:
ο προσφυγικός συνοικισμός επί της οδού πανόρμου

iii. δομή και χρονοδιάγραμμα

Οι ομάδες καλούνται να παραδώσουν και να παρουσιάσουν το υλικό που ανέπτυξαν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου σε πινακίδες μεγέθους Α1 οι οποίες μπορούν να περιέχουν, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

1. Συνοπτική παρουσίαση της ανάλυσης και του σεναρίου κάθε ομάδας, το πρόγραμμα που αυτό προτείνει καθώς και τη στρατηγική (βασικές επιλογές, προθέσεις και στόχοι) που ξεδιπλώνει στο χώρο και στο χρόνο. Το κείμενο υποστήριξης του προγράμματος θα δίνεται με τη μορφή λεζάντας κάτω από σκίτσο, διάγραμμα, εικόνα, κολάζ κτλ.

2. Παρουσίαση της πρότασης μέσω ενός χρονικού σχεδιασμού τριών φάσεων: 3 κατόψεις της περιοχής σε κλίμακα 1:500 που η κάθε μια θα προτείνει αντίστοιχα την ανάπλαση του υλικού δημόσιου χώρου μέσα και γύρο από τον οικισμό, την δημιουργική αποκατάσταση των κύριων όψεων με παρουσίαση προτάσεων για τις χρήσεις σε τμήματα του ισογείου και την οριζόντια αρχιτεκτονική οργάνωση του συνόλου. Τα επίπεδα αυτά θα συμπληρώνουν το ένα το άλλο και θα συνθέτουν (ως layers) την τελική εικόνα της πρότασης. Ενώ όμως το ένα θα αποτελεί συνέπεια και αποτέλεσμα του προηγούμενου, θα πρέπει ο σχεδιασμός τους να επιτρέπει την αυτονομία κάθε φάσης – ο βαθμός αυτονομίας, και κατά πόσο

κάτι τέτοιο θα είναι εφικτό, θα συζητηθεί κατ' ιδίαν με τις ομάδες. Με άλλα λόγια, καθένα από αυτά, μόνο του, θα πρέπει να στοχεύει - σε ένα βαθμό - στην αρχιτεκτονική, λειτουργική και νοηματική αναβάθμισή της περιοχής καθώς και στην ανάδειξη της φυσιογνωμίας της.

3. Λεπτομέρεια ενός χαρακτηριστικού τμήματος της επέμβασης σε κλίμακα 1:100 (ή 1:50 ανάλογα με την επιλογή κάθε ομάδας) με αρχιτεκτονικούς υπαινιγμούς της εικόνας που το σενάριο κάθε ομάδας προτείνει.

4. Ότι άλλο κρίνεται χρήσιμο από τις ομάδες όπως φωτογραφίες από μακέτες εργασίας, τοπογραφικά διαγράμματα με την ένταξη της πρότασης στην ευρύτερη περιοχή (1:2000), τρισδιάστατες απεικονίσεις, εικόνες υλικών κ.α.

time issues ζητήματα χρόνου

κλίμακα και χρόνος στις σχεδιαστικές παρεμβάσεις:
ο προσφυχικός συννοικισμός επί της οδού πανόρμου

iv. παράδοση και παρουσίαση

Όλο το υλικό των πινακίδων θα παραδοθεί και σε ηλεκτρονική μορφή (CD ή DVD) υψηλής ανάλυσης 300dpi.

Βασικό υλικό

Κήρυξη ή μη του Προσφυγικού Συνοικισμού επί της οδού Πανόρμου, στα Ο.Σ.72/82, Ο.Σ. 29/80 και Ο.Σ.51α/80 στην συνοικία Αμπελόκηποι, στο 7ο Δημοτικό Διαμέρισμα, Δήμος Αθηναίων, Διεύθυνση Μελετών, Τμήμα Παραδοσιακών Κτιρίων και Μνημείων, Φεβρουάριος 2010

Πολεοδομική Μελέτη Προσφυγικών Πανόρμου, Τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου, καθορισμός χρήσεων γης, ειδικών όρων και περιορισμών δόμησης, Δήμος Αθηναίων, Διεύθυνση Σχεδίου Πόλεως, Τμήμα Πολεοδομικών Μελετών, Μάρτιος 2010

Βιβλία (συμπληρωματικό υλικό)

Burton Elizabeth; Mitchell Lynne, 2006, *Inclusive urban design: streets for life*, Oxford : Architectural Press

Carmona Matthew, 2003, *Public places - urban spaces: the dimensions of urban design*, Boston ; London ; New York : Architectural Press

Douglas Farr, 2008, *Sustainable urbanism: urban design with nature*, Hoboken, N.J.: Wiley

Hastaoglou-Martinidis Vilma, 1997, *Μετασχηματίζοντας την πόλη : διεθνείς διαγωνισμοί αστικού σχεδιασμού για τη Θεσσαλονίκη : international urban design competitions for Thessaloniki under the auspices of the U.I.A.*, Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης 1997 Θεσσαλονίκη, Windsor, Berks : Papadakis

Hoogewoning Anne; Vos Emmie, 2003, *In between cities: architectural dynamics and new urbanity*, Paris : European

Krieger Alex; Saunders William, 2009, *Urban design*, Minneapolis : University of Minnesota Press

Littlewood Michael, 1993, *Landscape detailing*, Boston : Butterworth Architecture

Moor Malcolm; Rowland Jon, 2006, *Urban design futures*, London; New York : Routledge

Moughtin Cliff, 1996, *Urban design: green dimensions*, Oxford; Amsterdam: Architectural Press

Randall Thomas, 2002, *Sustainable urban design: an environmental design*, New York : Spon

Simonds John Ormsbee, 1997, *Landscape architecture: a manual of site planning and design*, New York : McGraw

Thwaites Kevin, 2007, *Urban sustainability through environmental design: approaches to time - people - place responsive urban spaces*, London; New York: Routledge

time issues

ζητήματα χρόνου

κλίμακα και χρόνος στις σχεδιαστικές παρεμβάσεις:
ο προσφυγικός συνοικισμός επί της οδού πανόρμου

ν. υλικό εργαστηρίου